

POSTANOWIENIE

Dnia 5 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

SSN Karol Weitz

Protokolant Iwona Budzik

w sprawie z powództwa M. P.
przeciwko A. sp. z o.o. w S.
o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 5 grudnia 2019 r.,
na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Apelacyjny w (...)
postanowieniem z dnia 5 marca 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

"Czy oddalony wniosek o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi
egzekucyjnemu przerywa bieg przedawnienia roszczenia (art. 123 § 1
pkt 1 k.c.) stwierdzonego tytułem egzekucyjnym?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Powódka M. P. w pozwie wniesionym przeciwko A. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S. domagała się pozbawienia wykonalności: nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w K. w dniu 25 marca 2002 r., sygn. akt I Nc (...), postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 21 czerwca 2017 r., sygn. akt I Co 152/17, w zakresie pkt 2 sentencji wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 18 października 2006 r., sygn. akt I ACa (...) oraz postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 3 lipca 2014 r., sygn. akt I Co (...), w zakresie pkt 2 sentencji. W uzasadnieniu wskazała, że na podstawie wymienionych tytułów Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w D. prowadzi przeciwko niej postępowanie egzekucyjne,

w którego toku dokonano zajęcia należnych jej nadpłat podatków, świadczenia emerytalno-rentowego oraz wierzytelności z rachunków bankowych. Powołała się na upływ terminu przedawnienia roszczeń stwierdzonych wymienionymi tytułami.

Wyrokiem z 27 kwietnia 2018 r. Sąd Okręgowy w K. pozbawił wykonalności nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 marca 2002 r., sygn. I Nc (...), utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 12 grudnia 2005 r., sygn. I C (...), w zakresie odsetek ustawowych od dnia 26 stycznia 2002 r. do 27 czerwca 2011 r. od kwoty 289 120,58 złotych, umorzył postępowanie w zakresie żądania pozbawienia wykonalności punktu 2 postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 3 lipca 2014 r., sygn. I Co (...), oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu.

W sprawie ustalono, że nakaz zapłaty objęty żądaniem pozwu uprawomocnił się z dniem 18 października 2006 r., zaś klauzulę wykonalności nadano w dniu 23 października 2006 r. Wierzyciel (pozwana spółka) wystąpiła z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności w dniu 27 czerwca 2014 r., który Sąd Okręgowy w K. uwzględnił postanowieniem z 4 lipca 2014 r., a Sąd Apelacyjny w (...) - zmieniając to orzeczenie - oddalił postanowieniem z 22 września 2015 r. Ponowny wniosek o nadanie klauzuli wykonalności został złożony w dniu 25 maja 2017 r., tj. po upływie 10-letniego terminu przedawnienia roszczeń stwierdzonych tytułem egzekucyjnym.

Sąd Okręgowy uznał, że na skutek czynności pierwotnego wierzyciela oraz pozwanej spółki doszło do przerwania biegu przedawnienia, który - zgodnie z art. 124 k.c. - po każdym przerwaniu biegnie na nowo. Wskazał, że przerwanie biegu przedawnienia nastąpiło przez złożenie w dniu 27 czerwca 2014 r. wniosku o nadanie klauzuli wykonalności na podstawie art. 788 k.p.c. Oddalenie tego wniosku nie ma przy tym żadnego znaczenia, skoro stanowił on czynność zmierzającą do wyegzekwowania roszczenia.

Sąd Apelacyjny w (...), rozpoznając apelację pozwanej spółki od wyroku Sądu Okręgowego, powziął wątpliwości, którym dał wyraz w zagadnieniu prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, zgodnie z którym podjęcie uchwały rozstrzygającej zagadnienie prawne przedstawione przez sąd drugiej instancji, stanowi - ze względu na jej wiążący charakter (art. 390 § 2 k.p.c.) - wyjątek od zasady samodzielnego rozstrzygania sprawy przez sąd właściwy. Z tego względu wskazuje się na potrzebę ścisłej wykładni przesłanek stosowania art. 390 k.p.c. (zob. m.in. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 1999 r., III CZP 62/98, OSNC 1999, nr 10, poz. 166 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 listopada 2008 r., III CZP 21/08, nie publ.; z dnia 29 października 2009 r., III CZP 79/09, nie publ. i z dnia 12 stycznia 2010 r., III CZP 106/09, nie publ.). Podkreśla się przy tym, że przedmiotem zagadnienia prawnego może być jedynie taka poważna wątpliwość prawna, której wyjaśnienie w formie uchwały jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd drugiej instancji. Sąd ten powinien zatem szczegółowo wyjaśnić, na czym polegają jego wątpliwości i dlaczego uważa je za poważne; obowiązany jest również wykazać, że wątpliwości te pozostają w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem środka odwoławczego. Przytoczone w tym zakresie argumenty podlegają rozważeniu przez Sąd Najwyższy, który w pierwszej kolejności bada, czy spełnione zostały warunki do podjęcia uchwały (por. m.in. uzasadnienia postanowień Sądu Najwyższego: z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, nie publ.; z dnia 30 maja 2003 r., III CZP 30/03, nie publ.; z dnia 14 listopada 2006 r., III CZP 84/06, nie publ.; z dnia 20 listopada 2009 r., III CZP 90/09, nie publ. i z dnia 22 października 2010 r., III CZP 80/10, nie publ.). Warunki takie nie zostają spełnione, jeżeli przedstawione zagadnienie prawne w istocie nie odzwierciedla poważnych wątpliwości, lecz jego rozstrzygnięcie ma jedynie legitymizować pogląd sądu drugiej instancji (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 18 czerwca 2015 r., III CZP 30/15, nie publ.; z dnia 28 stycznia 2016 r., III CZP 105/15, nie publ. oraz z dnia 5 listopada 2014 r., III CZP 79/14, nie publ.).

Wątpliwości Sądu Apelacyjnego dotyczą kwestii, czy czynnością przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 k.c., a zatem powodującą przerwanie biegu przedawnienia, jest złożenie wniosku o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, w sytuacji, w której wniosek ten został następnie oddalony.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego problem ten nie był podejmowany wprost, ale pojawiły wypowiedzi dostarczające argumentów pozwalających rozstrzygnąć go bez zawiłych zabiegów interpretacyjnych. Sąd Najwyższy wielokrotnie analizował związek pomiędzy złożeniem wniosku o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli a przerwaniem biegu przedawnienia roszczeń objętych tym tytułem.

W uchwale z dnia 16 stycznia 2004 r., III CZP 101/03 (OSNC 2005, nr 4, poz. 58) Sądu Najwyższego przyjął, że wniosek o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu przerywa bieg przedawnienia. Wskazał przy tym, że bieg terminu przedawnienia przerywa złożenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności niezależnie od rodzaj tytułu egzekucyjnego, któremu klauzula ma być nadana. Uznał tym samym, że ocena z punktu widzenia art. 123 § 1 pkt 1 k.c. powinna być jednolita dla każdego wniosku o nadanie klauzuli wykonalności.

Stanowisko wyrażone w przytoczonej uchwale zostało zaaprobowane w późniejszych orzeczeniach (zob. w wyroki Sądu Najwyższego: z 4 października 2012 r., I CSK 90/12, nie publ., z 5 listopada 2004 r., II CK 487/03, nie publ. i z dnia 17 grudnia 2004 r., II CK 276/04, nie publ.), w których podkreślono, że wniosek o nadanie klauzuli wykonalności stanowi warunek sine qua non zaspokojenia roszczenia oraz że w czasie postępowania klauzulowego nie może dojść do jego przedawnienia.

W uchwale z dnia 29 czerwca 2016 r., III CZP 29/16 (OSNC 2017, nr 5, poz. 55), Sąd Najwyższy stwierdził, że zarówno złożenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, jak i wszczęcie postępowania egzekucyjnego na podstawie tytułu wykonawczego przerywa - na podstawie art.

123 § 1 pkt 1 k.c. bieg przedawnienia - jako czynność przedsięwzięta bezpośrednio w celu egzekwowania roszczeń, zaś rozpoczęcie na nowo biegu przedawnienia następuje z chwilą prawomocnego zakończenia postępowania klauzulowego. Pogląd ten został powtórzony w wyrokach Sądu Najwyższego: z dnia 21 lipca 2017 r., I CSK 6/17, nie publ. i z dnia 25 kwietnia 2017 r., V CSK 493/16, nie publ.

W wyroku z dnia 23 stycznia 2008 r., V CSK 386/07, nie publ., Sąd Najwyższy wskazał natomiast, że biegu przedawnienia nie przerywa złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji, gdy wniosek zostaje następnie zwrócony. Stosownie do art. 130 § 2 k.p.c., mającego odpowiednie zastosowanie do postępowania o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu (art. 13 § 2 k.p.c.), pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków (procesowych i materialnoprawnych), jakie ustawa wiąże z jego wniesieniem.

W orzecznictwie konsekwentnie przyjmuje się, że termin przedawnienia nie biegnie, jeżeli uprawniony nie ma możliwości realizowania roszczenia (postanowienie SN z 9 maja 2003 r., V CK 13/03, OSP 2004, nr 4, poz. 53; uchwała SN z 31 stycznia 2002 r., III CZP 72/01, OSNC 2002, nr 9, poz. 107). Uznanie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności za czynność powodującą przerwanie biegu przedawnienia harmonizuje z tym założeniem, wobec czego zgłoszenie takiego żądania nie tylko przerywa bieg przedawnienia, lecz również powoduje, że przedawnienie nie będzie biegło do chwili ukończenia postępowania klauzulowego, czyli przez okres, w którym uprawniony nie ma możliwości podejmowania innych działań w celu realizacji roszczenia.

Ocenie, czy doszło do przerwania biegu przedawnienia dokonuje się z perspektywy prawa materialnego, a prawu temu obce jest rozwiązanie prowadzące do likwidacji raz dokonanej przerwy biegu przedawnienia. W odniesieniu do pewnych czynności procesowych przerywających bieg terminu przedawnienia ustawodawca przewidział zniweczenie tego skutku; chodzi tu jednak o konkretnie wskazane przypadki, w których określone czynności procesowe nie wywołują żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z jego wniesieniem do sądu (np. zwrot pozwu - art. 130 § 2 k.p.c.; umorzenie postępowania - art. 182 § 2 k.p.c.). Co do zasady nie ma jednak podstaw do tego, aby łączyć upadek przerwy biegu

przedawnienia z czynnościami procesowymi kończącymi postępowanie w sposób, z którym ustawa nie wiąże skutku w postaci bezskuteczności. Innymi słowy, czynności procesowe nie unicestwiają skutków materialnoprawnych, chyba że ustawodawca wprost powiązał z nimi taki skutek.

W świetle przytoczonych argumentów nie budzi wątpliwości, że samo złożenie wniosku o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności przerywa bieg przedawnienia; o takim skutku decyduje dokonanie tej czynności przez uprawnionego, a nie treść rozstrzygnięcia sądu.

Nie ma zatem potrzeby podejmowania uchwały rozstrzygającej wątpliwości, które w istocie zostały już wyjaśnione.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

jw